

La teoria dels codis. Una entrevista a Basil Bernstein.

José Luis Rodríguez Illera

En el context d'aquesta monografia dedicada a l'obra del professor Bernstein ens va semblar oportú de comptar amb alguna aportació original de l'autor. Estant a punt de publicar-se la seva obra clàssica principal (ja apareguda quan s'editi aquest número de *Temps d'educació*), va sorgir la idea d'una entrevista- una entrevista, en aquest cas, "epistolat".

De fet l'estratègia d'una entrevista "a distància" permetia de plantejar unes quantes preguntes sota un mateix tema i incitar, d'aquesta manera, a una reflexió global més que no a aspectes de detall. Bernstein passa revista als principals problemes que ha plantejat i planteja la teoria dels codis, a les crítiques que s'hi han fet i als nous desenvolupaments que se n'han derivat, al mateix temps especifica força detalladament (ens sembla que per primera vegada) alguns aspectes de la seva obra no pas menys discutits: la seva relació amb l'estructuralisme i amb Foucault, la seva implicació amb les pedagogies progressistes, la seva concepció d'allò que és teoria,...

1. La teoria dels codis i els seus antecedents

1.1. L'estat de la qüestió

Pregunta: Potser podríem començar pel principi. Des de fa 30 anys la seva obra ha anat fent voltes, com en espiral, sobre una problemàtica cada cop més àmplia, alhora que hi ha anat mantenint una mena de fil conductor- la referència al llenguatge- en tota la seva diversitat de treballs.

a) Quins són, segons vostè, els objectius de la teoria dels codis ?

b) Què queda, de les tesis inicials, "sociolingüístiques", com se'n sol dir, al llarg dels anys ? Dient-ho d'una altra manera: fins a quin punt el seu treball actual es troba allunyat, o no, de les seves primeres reflexions- i no tan sols temàticament?

Resposta: L'objectiu de la teoria dels codis, en el nivell més general, és comprendre la naturalesa del control simbòlic i, en particular, el paper que hi fa l'educació com un transmissor i com un transformador d'aquest

control. Des d'una perspectiva més especialitzada, és un intent de comprendre com la mateixa distribució de poder pot ser realitzada a través de diferents modalitats de control. O també, des d'una perspectiva de nou més original, com una distribució de poder determinada i les seves modalitats de control són traduïdes a principis de comunicació (dominant/dominada), que posicionen i oposen els grups socials, ja que aquests principis formen i transformen la consciència. Augmentant el nivell d'abstracció- i em cal dir que tot just fa poc que me n'he adonat- la problemàtica fonamental és aconseguir la comprensió del dispositiu pedagògic i de les vicissituds de realitzar-lo.

Si per la tesi original entenem el *problema* original, aleshores poca cosa en queda. Si hi entenem la problemàtica original, és a dir, com allò que és "exterior" esdevé "interior", i com, llavors, el que és "interior" transforma el que és "exterior", això, llavors, encara roman. Encara més, molts dels conceptes que apareixen en els articles inicials es conserven i tornen a aparèixer en altres de posteriors, potser transformats i definits d'una altra manera- generalment, amb més precisió. Hi ha hagut, per exemple, un intent continuat de definir "codi" i cal esperar que actualment la definició general contingui, de forma embrionària, tots els termes de la tesi, i també la capacitat per traduir els nivells macro a micro. Altres conceptes a un nivell més baix, "ordres instrumental i expressiu" reapareixen com a "discurs instructiu i regulatiu", "escoles estratificades/diferenciades" reapareixen sota la forma de "codis compilats i integrats", termes com ara "posicional" i "personal" apunten tots dos cap a "pedagogies visibles i invisibles" i vers el desenvolupament de classificació i emmarcament. Els conceptes bàsics de l'article sobre el Discurs Pedagògic (Bernstein, 1986), és a dir, contextualització primària, recontextualització i contextualització secundària, varen ser utilitzats per primera vegada el 1975, per cloure la *introducció* al volum III de *Class, Codes and Control*. Després foren desenvolupats com una nota en l'article sobre "Codes, modalities and the process of cultural reproduction" (Bernstein, 1981), abans de ser-ho encara més en l'article ja esmentat (Bernstein 1986 i 1988). Igualment, l'article de 1981 sorgeix essencialment d'un diagrama d'una nota del darrer capítol de C.C.C., vol. III ("Aspects of the relations between education and production"). Per tant, se'm fa molt difícil de contestar la seva pregunta: " Què en queda, de la tesi original? " Per a mi la qüestió important no és on comença una tesi, sinó on porta.

Voldria afegir-hi que malgrat que la lògica de la teoria se'ns presenta treballant mitjançant dicotomies, aquestes no són simples dicotomies sinó sistemes oposicionals de regulació, que donen lloc a una varietat de modalitats de codis elaborats, pedagogies visibles, etc.

1.2. El treball empíric i la *Sociological Research Unit*

Pregunta: Tot al llarg d'aquest temps destaca l'enorme treball empíric realitzat per vostè i pels membres de la S.R.U. Molta part d'aquestes investigacions, però, són poc conegudes, o potser poc llegides, i fins i tot n'hi ha algunes que no s'han publicat mai (i.e. les de G. Turner sobre el context regulatiu). D'altra banda, l'última publicada en forma de llibre (*Codes in Context*) ja té més de deu anys, i els treballs d'investigadors estrangers en contacte amb la S.R.U. han estat els més importants.

a) Se'n podria fer un balanç mínim, d'aquests treballs empírics? Fins a quin punt es pot dir que la teoria dels codis (o en quins moments de la seva gestació o quines parts), està confirmada empíricament? En tot cas, com entén, vostè, la relació entre la seva teoria, o en general les teories de les ciències socials, i el treball d'investigació empírica?

b) Potser ha decaïgut l'interès del grup- o el seu propi- per la validació empírica de la teoria?

c) Quines línies d'investigació té la S.R.U. en l'actualitat i quines són les seves connexions amb la teoria dels codis?

Resposta: Per a mi, la implicació amb la investigació empírica és de la màxima importància. És la investigació duta a terme pels meus col·legues i per aquells que treballen en problemes similars allò que comporta el desenvolupament de la teoria, la major finesa i precisió dels seus conceptes, i també allò que mostra els seus límits i els dels pressupòsits en què recolza. No obstant això, una de les dificultats que tinc amb les teories de la sociologia contemporània és que a desgrat de trobar-les interessants em trobo confús per la poca capacitat que tenen per generar descripcions empíriques dels seus objectes teòrics. El meu interès i dedicació a la investigació empírica és, per descomptat, tan compromès com sempre. La S.R.U., però, ja no hi està implicada, en el meu projecte, i té essencialment una estructura federal d'individus que treballen en els seus propis projectes (p.e. Dr. Janet Holland, Dr. Roger Hewitt). En l'última dècada he treballat molt lligat a estudiants de doctorat fent investigació empírica i treballant en el llenguatge de la teoria (Dr. Cristian Cox, Dra. Gunilla Dahlberg, Dr. Harry Daniels, Dr. Mario Díaz, Dra. Ana María Domingos, Dra. Isabel Faria, Dra. Janet Holland, Celia Jenkins, Dr. Robert Moore, Dra. Emilia Pedro, Steve Willoughby).

Les línies actuals d'investigació, com he dit, són dutes a terme pels meus estudiants i col·legues, normalment en altres llocs, que treballen en aspectes de la tesi general. I aquesta investigació es realitza a tots els ni-

vells de la teoria. El meu interès ha canviat dels codis restringits a la institucionalització dels codis elaborats, les agències i els agents de la seva reproducció, els discursos i les relacions socials, els modes que generen els codis elaborats i la seva relació amb el control simbòlic. Quan dic que ha " canviat ", no es tracta d'un fet recent, sinó d'un desenvolupament que va començar amb el primer article sobre l'escola, publicat, em penso, el 1964 (Bernstein, 1964-1975).

Veig la teoria com un llenguatge explicatiu que pot generar models dels quals poden derivar-se regles de reconeixement i de realització per a la descripció i la interpretació (vegeu Bernstein 1981-1988). M'interesso no pas més per una manera o mètode d'investigació de realitats empíriques, sigui quantitativ o qualitativ, sinó més aviat pel rerefons de la investigació en regles fortes de descripció i especificació- millor encara si han estat derivades teòricament.¹

Potser cal que expliciti què entenc per teoria:

1) Emergent d'una problemàtica, és creada una sintaxi explicativa per proporcionar un llenguatge en què pugui ser articulada i compresa la problemàtica.

2) A mesura que la sintaxi es desenvolupa hi ha una interacció constant amb la problemàtica inicial- aquesta relació és continuada.

3) La sintaxi genera models que especifiquen relacions funcionals i, si és possible, els seus valors (més/menys, fort/dèbil), i les condicions per al canvi dels valors.

4) Els models han de generar descripcions explícites de les relacions que se suposa que regulen. És a dir, els models han de posseir una forta capacitat per descriure explícitament els fenòmens que els pertoca, i també la varietat de formes de realització. Això implica (entitats) regles no ambigües per al reconeixement i la realització dels fenòmens. Aquestes regles es deriven del model.

5) Les pràctiques comunicatives concretes són les dades requerides per la teoria d'acord amb les seves especificacions, i proven les capacitats descriptives del model, duen al desenvolupament de la seva descripció i llenguatge emprat en la descripció, i també de la sintaxi que genera aquest llenguatge, i finalment proven la *totalitat* de l'aproximació conceptual a la problemàtica en el seu estat d'articulació.

6) Tot això que acabo de dir és la teoria.

7) Si la teoria és dèbil, ho pot ser per dues raons:

a) Perquè no posseeix les capacitats adients per crear models que especifiquin relacions funcionals, els seus valors, els principis de descripció

dels fenòmens i de la variació que se n'espera, i, com a conseqüència, una teoria així és incapaç de formular sense ambigüetats les condicions de la seva pròpia exploració empírica i el desenvolupament (sintàctic) conceptual.

b) Pel fet que aquelles realitats empíriques, tot i haver estat previstes per la teoria, no es realitzin *quan han estat creades les condicions empíriques per construir-les* d'acord amb la teoria. En aquest cas, una part o tota la teoria s'ha d'abandonar i fer una anàlisi sistemàtica per veure si les noves realitats empíriques es poden col·locar en l'interior de la teoria sense violar-ne els supòsits bàsics. Tot i que sempre hi ha el perill d'una reparació *ad hoc*.

Potser hi pot ajudar un exemple del meu mateix treball:

En el treball inicial fins 1968, les orientacions restringides i elaborades es generaven per posicions de classe regulades en el mode de producció. Però el mode de realització es regulava per tipus de famílies que diferien en les seves modalitats de control comunicatiu (posicional/personal). D'aquests tipus, se'n podien trobar a totes les classes socials, però un tipus podia ser més modal que un altre. Aquesta formulació exigia el desenvolupament de models i també el desenvolupament d'un llenguatge per a la descripció dels modes de control, conjuntament amb l'especificació de *què s'entenia per control* per al model. Jenny Cook-Gumperz i jo vam desenvolupar un llenguatge descriptiu (Cook-Gumperz, 1973) que, pel que fins ara jo sé, és encara una de les descripcions generades teòricament més elaborada, subtil i exhaustiva que hi ha. Les nocions inicials de "posicional" i "personal" van donar lloc a un llenguatge més general i subtil, que va transformar la problemàtica, i al desenvolupament de l'anàlisi en termes de classificació i emmarcament per donar compte de la reproducció i el canvi de les relacions de poder i control. Com a conseqüència, sorgiren desenvolupaments a tots els nivells de la teoria: problemàtica, sintaxi, models, descripcions.

1.3. Algunes crítiques i incomprendions.

Pregunta: : El seu nom va associat amb la polèmica, tot i que no hi ha volgut entrar. Per exemple, s'identifica la seva obra amb el debat diferència-dèficit (en part per la crítica de Lavob). També se li ha retret una concepció dels codis molt rígida. També una noció de "classe social" poc definida. I, fins i tot, una certa vaguetat dels seus conceptes, com per exemple, els de codi educatiu, pedagogia invisible, etc. En fi, els seus

crítics també han estat criticats pel fet de no haver intentat de comprendre la seva teoria en tota la complexitat i haver-ne considerat només aspectes molt parcials.

a) Fins a quin punt ha considerat encertades algunes crítiques? Han modificat alguna de les seves formulacions o reorientat parts del seu treball?

b) Quin grau d'acceptació li sembla que té, avui, la seva teoria ?En quins àmbits de la comunitat científica? I de la pràctica educativa ?

Resposta : Com sap vostè, he respost a les crítiques en alguns articles i en presentacions de monografies de la S.R.U. Cal que digui que la font principal de desenvolupament de la teoria sempre ha emanat de la investigació duta a terme inicialment per la S.R.U. i, després, per estudiants i col·legues.

A causa de la seva naturalesa interdisciplinària, la tesi ha estat en part víctima de la classificació de les disciplines en el camp intel·lectual. En conseqüència, els lingüistes l'han extirpada de la seva base sociològica, els psicòlegs de la seva base lingüística i de la sociològica. Els " teòrics " de la competència, o aquells altres que mantenen una perspectiva semblant, ignoren l'anàlisi de l'escola i de les seves modalitats de transmissió, i així successivament.

De tota manera, acceptaria que el concepte de classe social inicialment era vague. Sempre m'havia semblat, i encara ara m'ho sembla, que els crítics trien els articles més per criticar que no pas per veure el conjunt com un treball en procés amb una problemàtica. És clar que el 1968 (ja fa vint anys) els codis eren entesos com a posseïdors de modalitats (posicional/personal), realitzats i transmesos a través de quatre contextos familiars, les variants eren separades dels codis, el camp semàntic governava les realitzacions lingüístiques, i aquestes eren específiques d'un context. No gaires crítics ho varen comprendre. Quan no es troba allò que la teoria espera en punts concrets d'una investigació, és una notícia crucial; però només ho és si la investigació compleix els requeriments de la teoria tant en el context que examina com en els principis d'elicitació i descripció que utilitza.

La teoria ha estat en el camp intel·lectual i en el camp de la pràctica durant uns trenta anys, i els efectes tant positius com negatius han elevat la consciència sobre el paper de l'ús del llenguatge, que en ell mateix ha pogut tenir efectes sobre mestres i alumnes.

Simplement no accepto que els conceptes de classificació i emmarcament, les modalitats del codi pedagògic que originaren, són vagues. Ben al contrari, la seva especificació és segurament més clara que no en la ma-

joria de les teories que estableixen modes de transmissió/adquisició que transmeten distribucions del poder i modalitats de control. No deixa de ser interessant que la majoria dels crítics siguin recontextualitzadors; els investigadors no tenen tants problemes (vegeu, per exemple, Daniels, 1988).

En general, els crítics han estat molt útils pel fet d'ajudar-me a veure ambigüitats en les formulacions, ambigüitats des del punt de vista del lector. Les crítiques més severes, més útils i positives han vingut dels meus col·legues d'investigació i dels meus estudiants. Aquí el meu deute és molt gran.

És difícil d'avaluar l'estatus de la teoria actualment, ja que diferents investigadors treballen en diferents aspectes en diferents països. La meua avaluació general és que l'interès actual és menor pel que fa a les formulacions més micro, les inicialment sociolingüístiques, posem fins a 1968, i que ara sembla que hi ha una investigació més basada en els treballs que arrenquen del 1981, dedicats a la producció del discurs pedagògic, a les modalitats de la seva transmissió i la seva relació amb el control simbòlic.

Sempre hi ha hagut una relació no gens fàcil amb els neomarxistes, que veuen el meu treball amb una barreja d'ambivalència i sospita per la seva influència durkheimiana. Jo sóc, al meu torn, molt crític amb les inclinacions romàntiques i de vegades populistes d'alguns representants d'aquesta perspectiva. Malgrat que hi ha algunes excepcions, la majoria d'aquests treballs no generen descripcions fortes d'agències, discursos, pràctiques, modes d'adquisició, sinó que més aviat són un diagnòstic dels llocs de patologia social (opressió). Allò que tanmateix s'ha passat per alt (i crec que Atkinson globalment, en la seva acurada anàlisi, també subestima) és l'efecte del neomarxisme sobre el meu treball, especialment el d'Althusser, la teoria de la ideologia del qual hi ha tingut una enorme influència (Cfr. Bernstein, 1981/1986).

1.4. La influència d'altres pensadors: Durkheim, Halliday, Douglas, Bourdieu, Foucault...

Pregunta : Un aspecte molt important de la seva obra, i de vegades no gaire comprès, són les relacions que manté amb altres desenvolupaments contemporanis. Els més obvis, perquè vostè mateix els ha reconegut i explicitat, són els conceptes de solidaritat mecànica i orgànica introduïts per Durkheim. Però també la concepció funcional del llenguatge i

la classificació dels contextos de Halliday. L'antropologia estructuralista de Mary Douglas. La sociologia de la cultura de Bourdieu. Més cap aquí, s'ha comparat la seva teoria amb parts importants de l'obra de Foucault. Vostè mateix s'ha referit algunes vegades a la influència de Vygotsky, de Sapir...

a) Fins a quin punt el seu projecte s'emmarca en la tradició estructuralista-sobretot francesa-, com s'ha dit de vegades?

b) Fins a quin punt es pot mantenir la comparació entre el seu treball i el de Foucault? Es pot tornar a obrir el debat al volant de l'anàlisi institucional, les formacions discursives i altres tematitzacions molt estimades pel pensament francès de les dues últimes dècades?

Resposta : En diverses ocasions he reconegut el meu deute envers les persones que esmenta. Atkinson, en el seu llibre recent, proposa que el projecte es comprèn més bé com a pertanyent a la tradició estructuralista francesa, mentre que Mario Díaz identifica similituds i (em sembla a mi) diferències considerables amb Foucault.

Una de les dificultats és que diferents pensadors m'han influït en diferents estadis de la tesi i en diferents camps. Per exemple, en el camp psicològic Vygotsky, en el camp lingüístic evidentment, Halliday, tocant al llenguatge Cassiner, Sapir, Whorf i, a la mateixa època (1958-1968), Mead. Apuntant el camp sociològic, per descomptat, Durkheim. L'altra connexió òbvia i explícita amb l'estructuralisme va venir a través de la influència de Mary Douglas i el desenvolupament dels conceptes de classificació i emmarcament quan ella desenvolupava els seus conceptes de grup i graella.

Es pot col·locar globalment la tesi en la perspectiva estructuralista?. Crec que globalment, no.

El concepte de codi uneix nivells macro i micro d'anàlisi i remet a un transmissor que tant crea ordre com els mitjans per transformar-lo. En aquest sentit, els codis creen subjectes, però els subjectes transformen els codis. La classificació constitueix la "veu" del subjecte irònicament a través dels silencis i dels transtorns de les relacions de poder. Però el principi de classificació conté en ell mateix les contradiccions, les divisions i els dilemes que el mateix principi prova de silenciar, i, per tant, aquests entren en la constitució del subjecte. Ordre, desordre i transformació es troben incorporats en el subjecte a diferents nivells de consciència. L'emmarcament, que regula els límits de les comunicacions legítimes, és a dir el "missatge", és alhora el control sobre la consciència i els mitjans del seu canvi. Per tant, no estic segur que Atkinson l'hagi encertada del tot quan diu que és una teoria sense subjecte. L'encerta quan assenyalava l'atenció sobre el caire estructuralista subjacent.

En el cas de Foucault penso que hi ha diferències importants. Jo no mantinc pas que el poder és horitzontal, ni accepto un subjecte completament descentrat, dispers; per contra, i a més a més dels micropoders, crec que hi ha una distribució dominant del poder regulada per les relacions de classe, però amb formes cada cop més complexes- tot i que ho puguin ser menys en èpoques de depressió econòmica.

Encara que estiguem "travessats" pels discursos, aquests discursos, si no hi ha altre remei, parlen a través de les classes. En aquest sentit, els discursos de les relacions de micropoder són subordinats a la regulació de classe. Això no vol pas dir que ens calgui un model sofisticat de les relacions de classe i de la seva relació amb l'economia i el control simbòlic. El meu èmfasi comparteix amb Foucault una preocupació principal pels discursos del control simbòlic, però el meu interès se centra en com es fa substantiu el control simbòlic, per i en les relacions socials, en els processos de transmissió, adquisició i canvi. M'interessen els transmissors per mitjà dels quals es constitueix i es realitza el control simbòlic. Segons el meu parer, les normalitzacions tenen modalitats i jo estic implicat a descriure'n les diferents funcions regulatives, les conseqüències i les condicions socials de canvi. Finalment, i en poques paraules, m'interessen menys els discursos que les relacions socials que els produeixen, els transmeten i els canvien.

2. La pràctica i els conceptes

2.1. Classificació i Emmarcament

Pregunta: De tots els conceptes introduïts en la seva obra, els de classificació i emmarcament potser tenen un estatut especial. Em sembla que funcionen una mica com a conceptes mediadors entre diferents nivells d'anàlisi i de realitat social, que constitueixen un mica el lligam explicatiu de com funciona el conjunt del seu model.

a) Hi està d'acord, amb aquesta interpretació? Si és així, podria plantejar-se, però, que a moments sembla com si utilitzés tots dos conceptes (i en especial el de classificació) en diferents ordres de generalitat. Potser la mateixa formalitat del concepte en permet aquest ús, però la veritat és que tendeix a confondre si no s'explicita.

Si no és així, podria explicar el lloc que ocupen aquests conceptes en l'economia global de la seva teoria ?

b) Una altra parella de conceptes fonamentals és la de "regla de reconeixement/regla de realització". Ja fa més d'una dècada que foren introduïts i el seu valor explicatiu és molt important; no obstant no han experimentat cap desenvolupament posterior, potser perquè s'han considerat conceptes ben definits...? Es podria pensar de relacionar-los amb d'altres de provinents de les ciències cognoscitives? Dit d'una altra manera, la regla de reconeixement es podria formular en termes de "frames", o de conceptes similars?

Resposta : Els conceptes de classificació i emmarcament són intrínsecs a la definició dels codis i les seves modalitats.

El codi és definit com un principi regulatiu, adquirit tàcticament, que selecciona i integra: significats rellevants (regla de reconeixement), formes de realització (regla de realització), contextos evocadors.

1. Els significats rellevants pressuposen el seu reconeixement i el reconeixement pressuposa la seva especificitat contextual, i l'especificitat contextual pressuposa un principi de classificació dels contextos. Per tant, classificació----Context-----Regla de reconeixement.

2. Les formes de realització pressuposen formes apropiades de realització, que pressuposen regles de realització específiques de context, és a dir, controls sobre la comunicació legítima en aquest context- la qual cosa pressuposa el seu emmarcament.

3. El context és definit pels valors interns (i) i externs (e) de classificació i emmarcament, que regulen el reconeixement dels significats legítims, les formes de realització, i també la realització amb altres contextos i significats.

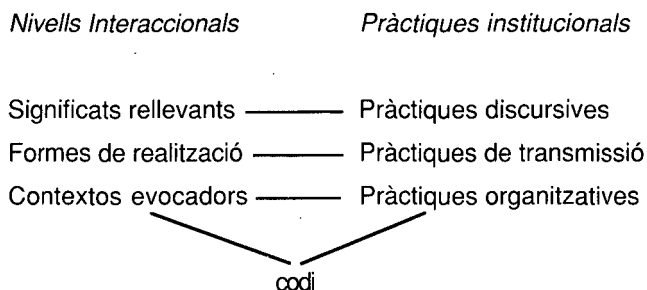
4. Els significats rellevants o orientacions cap al significat són definits com a relacions referencials privilegiants i privilegiades (restringides o elaborades). Els significats són privilegiants perquè confereixen poder al parlant, i aquest poder prové d'un altre context, extern al context actual; és a dir, es tracta d'un tret del principi de classificació i de la distribució del poder que aquest principi manifesta. Per tant, el fet privilegiant deriva de les relacions de poder entre contextos. Les relacions referencials "privilegiades" es refereixen als controls sobre la selecció, l'organització, el ritme de significats en el context, i és, per tant, una funció del mode de control sobre els significats en l'interior del context; els significats són regulats per l'emmarcament del context. Per consegüent, tenim:

	<i>Poder</i>	<i>Control</i>
<i>Contextos</i> —	Entre	Dintre
<i>Principis</i> —	Classificació	Emmarcament
<i>Regles</i> —	Reconeixement	Realització

Així, doncs, diferents orientacions cap al significat són manifestades per codis elaborats/restringits i els seus modes de realització, per la seva classificació i emmarcament. D'aquesta manera, els contextos microinterrelacionals i les seves pràctiques específiques transmeten poder i control. Diferents modalitats dels codis elaborat i restringit actuen selectivament sobre les regles de reconeixement i realització per produir diferents pràctiques comunicatives especialitzades: diferentment especialitzades per la distribució del poder i els principis de control.

Nivell institucional:

Es pot agafar la definició de codi en la seva forma més general i fer veure com pot ser traduïda des dels nivells microinteraccionals als nivells institucionals.

Vostè té raó: Classificació i emmarcament poden ser usats a diferents nivells analítics i a diferents nivells de realitat social, i arriben a ser el mitjà tant per distingir entre nivells com per comprendre les relacions entre nivells. Per tant, els conceptes s'han d'utilitzar a diferents nivells i els nivells han de ser distingits amb claredat.

Des d'un punt de vista més empíric H. Daniels ha ensenyat (CORE, 1988) els diferents nivells de classificació i emmarcament, i també la seva

relació amb les regles de reconeixement i realització, per a formes de comunicació tant verbals com visuals. Daniels ha mostrat la relació que hi ha entre escoles regulades per valors diferents de classificació i emmarcament, i les regles de reconeixement i realització utilitzades pels alumnes per distingir entre el discurs científic i l'artístic. Els nens de les escoles amb valors dèbils de classificació i emmarcament podien reconèixer la diferència entre textos artístics i textos científics, però ells mateixos eren incapaços de produir aquesta mena de textos especialitzats de manera que poguessin ser reconeguts com a tals per mestres i nens d'altres escoles amb valors més forts de classificació i emmarcament.

El treball de Daniels (fet sota la meua supervisió) es pot considerar com una investigació empírica molt important sobre la relació entre els valors de classificació i emmarcament, regles de reconeixement i realització, i la formació de diferents modalitats de consciència pedagògica.

2.2 Discurs pedagògic.

Pregunta : El seu darrer treball ("On Pedagogic Discourse") sembla donar una nova perspectiva a alguns temes. De fet, realitza una crítica de la majoria de les teories de sociologia de l'educació partint de la base de considerar-les " externalistes". Des d'aquest angle de la pràctica educativa, també s'han criticat, molt sovint, aquestes teories perquè es limiten a oferir un diagnòstic de la " realitat", sense oferir-hi alternatives. Potser hi ha faltat un compromís més gran (fins i tot més concret) amb determinades pràctiques educatives. En aquest sentit:

a) Creu que la seva anàlisi del discurs pedagògic (i, en general, la teoria dels codis) és solidària d'una pràctica educativa "progressista", es pot situar com a tal, i.e. *valorada* en l'interior de la seva teoria ?

b) Fins a quin extrem el seu treball és solament "descriptivo-explicatiu",o bé té, també, un component més pragmàtic i normatiu? En definitiva , com entén, vostè, la relació teoria-pràctica ?

Resposta : L'article "On Pedagogic Discourse" és l'últim, fins ara, d'una sèrie que va començar amb "Sources of consensus and disaffection in education" (1964). L'article barreja, per proposar un nou sistema d'anàlisi, conceptes i relacions prefigurats en treballs anteriors, d'aquesta manera s'il.lustra, una altra vegada, el fet que els articles successius sempre es construeixen sobre articles previs i els desenvolupen. És veritat que l'article no sosté una posició radical; això val més deixar-ho per a aquells que consideren més important anunciar la posició en

què es troben que no pas el mètode d'anàlisi. Evidentment, i a diferència d'altres, no hi ha cap proposició que exposi una pedagogia de l'emancipació, que generalment no comporta cap anàlisi fonamental de la naturalesa de la pràctica pedagògica i els seus discursos. Allò que m'ha impressionat és l'extraordinària estabilitat de la gramàtica fonamental del discurs pedagògic, independentment de la forma ideològica de la societat. Canviar la base social del mode de producció no canvia necessàriament (de fet, rarament) la modalitat de la reproducció cultural a través de l'educació. I aquesta és la qüestió que cada cop he intentat de comprendre.

No hi ha res més optimista que una comprensió sistemàtica de les realitats. No hi ha res, al capdavant, més depriment que un error en aquesta comprensió per culpa de donar romanticisme a aquesta realitat al servei d'un futur espuri. Com a conseqüència d'això, en la meua obra ben poques vegades hi ha recomanacions, receptes, declaracions sobre les condicions d'un canvi pedagògic radical. L'esperança, essencial per al canvi sorgeix no de la pròpia esperança sinó de la comprensió dels diversos modes de regulació de la consciència i de la relació amb les diferents bases socials. I sempre ho he intentat de fer mantenint-hi un cert escepticisme. En la meua època he vist fallar massa "pràctiques progressistes" a causa d'una anàlisi inadequada de les bases socials i de les condicions per a aquestes pràctiques. Si alguna cosa roman en el cor de la tesi és el desig de proporcionar una forma d'anàlisi mitjançant la qual una "pràctica progressista" pugui ser reconeguda com a tal, i les condicions per a la seva implementació efectiva puguin ser compreses conjuntament amb les opcions implicades.

Notes

(1) Els mètodes d'investigació se seleccionen en relació al problema

Bibliografía

- ATKINSON, P. (1986): *Language, Structure and Reproduction: Introduction to the Sociology of Basil Bernstein*, Methuen.
- BERNSTEIN, B. (1964): "Sources of Consensus and Disaffection in Education, reprinted and expanded" a *Class, Codes and Control* vol.III, Routledge & Kegan Paul, 1975.
- BERNSTEIN, B. (1977): " Aspects of the Relations between Education and Production", capitol 8, a *Class, Codes and Control* vol. III Revised edition, Routledge & Kegan Paul, 1977.
- BERNSTEIN, B. (1981,1988) " Codes, Modalities and the Process of Reproduction: A Model", *Language and Society*, 10 327-363, Revised in CORE, Spring 1988.
- BERNSTEIN, B. (1985,1988): " On Pedagogic Discourse" a *Handbook for Theory and Research in the Sociology of Education*, Richardson, J. (ed), New York, Greenwood Press, Revised in CORE, Spring 1988.
- COOK-GUMPERZ, J. (1973): *Social Control and Socialisation: A study of Class Differences in the Language of Maternal Control*, Routledge & Kegan Paul.
- DANIELS, H. (1988): *An Enquiry into Different Forms of Special School Organisation Pedagogic Practices and Pupil Discriminations*, 12 núm. 2, CORE.